

RESSAM BELKIS MUSTAFA'NIN YAŞAMI VE ONUN DESENLERİ İLE YAKIN ÇEVRESİNDEN BİR KESİT

Prof. ASIM MUTLU

3 Mart 1987 de Destek Sanat Galerisinde sergisi açılan ressam Belkis Mustafa için Sanat Çevresi dergisi benden bir yazı istedi. Onun sanat yönünü ve eserlerini anlatmağı ressam arkadaşlara ve sanat eleştirmeniye bırakmak bana doğru, ama ben en küçük kardeşi olarak onun yaşamını yetki ile anlatabilir, onun resim defterlerindeki desenleri de yakın çevresinin bir kısmını sizlere tanıtabilirim.

1896'da İstanbul'da doğan Belkis Mustafa, bugün Yunanistan, Makedonya sınırları içinde kalmış olan Serbiçe (Servye) kasabası eşrafından olan arazi ve çiftlik sahibi Küçükağalardan Harun Bey oğlu Mustafa Bey ile (sonradan Mutlu soyadını almıştır), gene Serbiçeli olan Aynızadelerden Necip Efendi kızı Fatma Hanımın beş çocuğundan ikincisidir. Baba Mustafa Bey suvarî zabıttır. Temiz ve iyi hantla çizmekle tanınmıştır. Dürüstlüğü, terbiye ve nezaketiyle, uzun süre Serasker (Millî Müdafaa Bakanı) yaverliği vazifesinde bulunmuştur. Balkan Savaşından sonra emekli olmuş, ticaret ve armatorlüğe başlamıştır. Anne Fatma Hanım, Necip Efendinin üç çocuğu arasında tek kız evlattır. Alafranga piyano dersleri almıştır. Belkis, annesinin piyanosu ile çocukken müzik zevkini de almıştır. Belkis, nasatlık ve tavrî müzisyene, müzisyen

Ressam BELKIS MUSTAFA (1896-1925)

Ressam BELKIS MUSTAFA'nın imzası

BELKIS MUSTAFA — Kendi Portresi, 1915. Jesen.

BELKIS MUSTAFA — Kendi Portresi, 1915. Jesen.

küçük vücuduna rağmen, tatlı ve şefkatli bir yaratılıştadır. Yakınlarına çok düşkündür. İnsanları, hayvanları, çiçekleri tüm tabiatı sevmektedir. Küçük yaşlarından beri resim yapmak onda büyük bir tutku olmuştur. Rüşyeye yi (ortaokul) bitirdiği yıl 1914'de henüz açılmış olan İnas Sanayi Neñise Mektebi Alisine (Güzel Sanatlar Akademisi Kızlar Kısmı) girmiş, okulun ilk öğrencileri arasına katılmıştır. 1917'de okulu bitirdikten sonra Maaruf Nezaretince (Milli Eğitim Bakanlığı) Almanya'ya gönderilmiştir. Berlin Güzel Sanatlar Akademisi resim kısmını tamamlamış, devrin ünlü ressamlarından LOVIS CORINTH'ın atölyesinde çalışmalarını sürdürmüştür. Tatillerde Münih, Amsterdam, Roma, Floransa, Venedik gibi şehirlerde

kalmış, oradaki müzeleri ve sanat yapıtlarını tanımış, Rembrandt'ın eserlerine özel bir ilgi duymuştur.

Almanca'yı kısa zamanda derinliğine öğrenmiş, Schiller'in, Heinenin şiirlerini, Tagor'un Hayyam'ın Almanca tercümelerini yanından ayırmaz olmuştur. Muntazaman gittiği konserler, operalar, tiyatrolarla sanatçı ruhunu beslemiştir.

Almanya'da yağlı boya çalışmalarından başka füzen, kara kalem, tarama kalemı veya fırça ile mürekkep, aquarel, guaşia da eserler vermiştir. Ayrıca, tahta üzerine oyma, çinko üzerine çelik kalemle oyma tekniklerinde gra-vürler de yapmıştır.

1921 yılında yurda döndüğünde, genç yaşına rağmen, Beikas,

artık tekniğe nakam olgun bir sanatçıdır. Gıatasaray'da her yaz açılan sergilerin tümüne yedi-sekiz esere katılmaktadır.

1924 yılında çalışma ve eserlerinin üstün değerde bulunması sonucunda Milli Eğitim Bakanlığınca yeniden Almanya'ya gönderilmiştir.

Ne yazık ki orada uzun süre çalışmadan kısa bir hastalıktan sonra 29.1.1925'de vefat etmiştir. Kabri Berlin'de Tempelhof civarındaki Türk mezarlığındaır.

Beikas'ın Sanayi Nense öğreniciliği ile beraber, ancak on seneyi dolduran kısacık sanat hayatı içine sığan çalışmalarının çokluğu insanı şaşırtmaktadır.

Beikas, durmadan yorumadan çalışan bir ressamdı. Her malzeme ve teknikle manaretle resim

1925]

BELKIS MUSTAFA - Ressam Mihri Mustafa Çelebi

BELKIS MUSTAFA - 1925 - İstanbul - Ali Rıza Dev. De-
1925

Portre-

1925

yapardı. Peyzajlar için günlerce dışarıda çalışır, evdeki atelyesinde meyve ve çiçek resimleri, portreler yapardı. Bazen gerdiği bir ipek kumaş üzerine çizdiği desenin konturlarını fırça ile tutkal geçtikten sonra, renkli çını mürekkepleri ile harika kompozisyonlar yapardı.

Beğendiği bazı eski çını motiflerini çıkarmak üzere cami ve türbelerde günlerce çalışırdı.

Belkas, resme başladığı tarihten itibaren el çantasında taşıyarak yanından hiç eksik etmediği defterlerine mütemadiyen resim yapmıştır. Sayılan oldukça kalabalık olan bu defterlerdeki resimlerde ailenin bütün bireyleri, yakın, uzak akrabalar, ahbablar,

hizmetkarlar, kaifalar devrlerinin giysilerinin tüm özellikleri ve yüzlerinin manaları ile canlı olarak yaşamaktadır.

Piknikler, nişan, düğün gibi olayların her bir bu defterlerde yer almıştır. Belkas'ın deniz yolu ile yaptığı İzmir yolculuğundaki tayfalar, yolcular, göç edenler, askerden dönenler, küçük limanlardaki yüklenme işleri işlek kroki-ler halinde defterleri doldurmaktadır. Bu defterler adeta bir günlük niteliği de taşımaktadır. Gene bu defterlerde yer alan isimler, notlar, cetveller aracılığı ile biz İnas Sanayii Nefisenin öğrencilerinin isimlerini, adetlerini, okudukları dersleri, bu derslerin kat-sayılarını, öğrenebiliriz.(x)

Belkas'ın defterine çizdiği okul hayatına ait kroki-lerden, Sayın Taha Toros, Hoca Ali Rıza Bey ve Mihri Müşfik Hanımı tanımıştır.

Ressam Belkas seven ve sevilen bir insandı. Ölümünden otuz yıl sonra Berlin'de onu ziyarete gittiğimde mezarındaki taze çiçekleri sorduğum zaman mezar bekçisi kadın, onu halâ arkadaşlarının ziyaret ettiğini söylemiştir.

O, hayatı boyunca, sanatçı ve aydınlardan başka onu tanıyan her düzeyden insanlardan oluşan bir sevgi halesinin merkezi oldu.

Bugün artık onun şahsını tanıyan çok az insan kaldı. Ama bizlerden sonra da gelecek nesillerin Ressam Belkas Mustafa'yı devrinin en iyi ressamlarından biri olarak değerlendirerek seveceklerine inanıyorum.

BELKIS MUSTAFA – 'Ressam Hoca Ali Rıza Bey' Desen.

BELKIS MUSTAFA – 'Kuzenim Nasit Erez' Desen.

izdiği okul
len, Sayın
za Bey ve
anmıştır.

ve sevi-
nden otuz
ziyerete
taze çı-
an mezar
arkadaş-
bylemiş-

natçı ve
tarıyan
oluşan
emi oldu.
ını tanı-
ma biz-
nesille-
stafa'ya
arından
k seve-

BELKIS MUSTAFA – "Babam Mustafa Bey" Desen.

BELKIS MUSTAFA – "Sanayi Nefise'den bir arkadaş" Desen.

BELKIS MUSTAFA – "Prof Dr Akil Muntar Özden" Desen.

(x) 1330 (1914) yılı İnas Sanayi Nefise Sınıfı öğrencileri ve notları (Tablo 1)

	Resim	Pastei	Tarih	Menazır	Yekun
Belkis	30	10	9	10	59
Nazlı <i>Eciyat</i>	30	9	9.50	10	58.5
Nazire <i>Orman</i>	30	9	7	10	56
Nazide	30	8	8	9	55
Sidika	30	9	7	8	54
Efraz	30	8	8	8	54
Muhterem	30	9	6.5	7	52.5
Taciser	27	10	5	9	51
(okunamadı)	27	9	10	5	51
Nedime Ahmet	27	9	10	5	51
Mediha	27	8	7	9	51
Münire	24	10	10	7	51
Rabia	24	8	10	9	51
Muzdan <i>Akil</i>	30	8	6.50	6	50.5
Nevzat	27	10	8.50	5	50.5
Naciye	27	9	8	5	50
Madlen	30	10	0	10	50
Nevvare	24	10	6	9	49
Rukiye	24	9	10	6	49
Bakiye	24	8	3.50	7	47.50
Rana	27	9	5	5	47
Nimet	27	7	9	3	46
Ruhiye	21	7	3.50	9	45.50
Şükufe	21	9	6	9	45
Fatma	24	8	5	5	43
Melek <i>Ahmet</i>	27	10	0	5	43
Rehika <i>Sakarya</i>	24	9	0	9	42
Seniye	24	10	0	5	39
Benice	27	8	0	2	35
Sabibe <i>Bengütaş</i>	21	8	0	5	35
Nihal	24	7	0	3	31
Zehra Sarı	30	0	0	0	30
Sabriye	21	0	0	0	21

1914 yılında, açıldığı yılda 33 genç kızın resim tansimine başlaması; buna o devirde kadınlarımızın ne kadar ilköğretim ve öğrenim eğitimi nevesi olduğunu gösteriyor. Resim dersinden alınan notların sunuların hepsinin resim kabiliyeti olduğunu kanıtıyor.

(x) 1332) 1916'da İnas Sanayi Nefise İkinci Sınıf Dersleri ve Öğrencileri (Tablo 2)

Dersler	Belkis	Neziye	Nazlı	Levia	Nasice	Muhterem	Rukiye	Nevzat	Müce	Gemile	Efraz
Resim	30	30	30	30	30	30	30	27	10	30	30
Vücut	30	30	30	30	30	27	27	30	20	30	24
Tesvir	20	20	20	18	20	20	18	20	18	18	20
Menazır	10	10	10	10	9	9	9	9	10	9	10
Çamur	10	10	10	10	10	9	10	9	9	10	9
Tarih	10	8	10	10	7	7	10	7	6.50	10	8
Yekun	110	108	110	108	106	102	103	102	102.50	102	101

Vücut - Mü

Tesvir - anatomi

Menazır - Perspektif

1916 yılında aynı mevzuatla 1914 yılında olduğu gibi 33 genç kızın resim tansimine başlaması; buna o devirde kadınlarımızın ne kadar ilköğretim ve öğrenim eğitimi nevesi olduğunu gösteriyor. Resim dersinden alınan notların sunuların hepsinin resim kabiliyeti olduğunu kanıtıyor.

